

มคอ. ๓ รายละเอียดของวิชา

รายวิชาวิปัสสนาภาวนา
(Vipassanabhavana)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบ่านีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
ปีการศึกษา ๒๕๕๖

มคอ. ๓ รายละเอียดของรายวิชา

รายละเอียดของรายวิชา (Course Specification) หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการของแต่ละรายวิชา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องและเป็นไปตามที่วางแผนไว้ในรายละเอียดของหลักสูตร ซึ่งแต่ละรายวิชาจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และรายละเอียดของเนื้อหาความรู้ในรายวิชา แนวทางการปลูกฝังทักษะต่าง ๆ ตลอดจนคุณลักษณะอื่น ๆ ที่นิสิตจะได้รับ การพัฒนาให้ประสบความสำเร็จตามมุ่งหมายของรายวิชา มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาที่ใช้ในการเรียน วิธีการเรียนการสอน การจัดและประเมินผลในรายวิชา ตลอดจนหนังสือหรือสื่อทางวิชาการอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังกำหนดยุทธศาสตร์ในการประเมินรายวิชาและกระบวนการปรับปรุง

ประกอบด้วย ๗ หมวด ดังนี้

หมวดที่ ๑	ข้อมูลทั่วไป
หมวดที่ ๒	จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์
หมวดที่ ๓	ลักษณะและการดำเนินการ
หมวดที่ ๔	การพัฒนาผลการเรียนของนิสิต
หมวดที่ ๕	แผนการสอนและการประเมินผล
หมวดที่ ๖	ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน
หมวดที่ ๗	การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

รายละเอียดของรายวิชา

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขต	บาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
คณะ	บัณฑิตวิทยาลัย
สาขาวิชา	วิปัสสนาภาวนา

หมวดที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. รหัสและชื่อรายวิชา

รหัส	๖๐๖ ๒๐๖
ชื่อรายวิชา	วิปัสสนาภาวนา Vipassanabhavana

๒. จำนวนหน่วยกิต

๓ (๓-๐-๖)

๓. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา
ประเภทของรายวิชา

☐ วิชาบังคับ แบบนับหน่วยกิต	☐ วิชาบังคับ แบบไม่นับหน่วยกิต
☒ วิชาเอก	☐ วิชาเลือก

๔. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน

อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา พระครูพิพิธวรกิจจานุการ, ดร.
อาจารย์ผู้สอน อาจารย์อานัติชัย เหลืองอมรชัย

๕. ภาคการศึกษา/ชั้นปีที่เรียน

ภาคการศึกษาที่ ๑ ชั้นปีที่ ๑

๖. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite) (ถ้ามี)

ไม่มี

๗. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites) (ถ้ามี)

ไม่มี

๘. สถานที่เรียน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

๙. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด

วันที่จัดทำรายวิชา

วันที่ ๓๐ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๕๖

วันที่ปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

๑. เพื่อให้นิสิตมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับปรมัตถธรรม ๔ คือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน
๒. เพื่อให้นิสิตสามารถบูรณาการปรมัตถธรรม ๔ เข้ากับหลักวิปัสสนาภาวนา
๓. เพื่อให้นิสิตเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา

๒. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา

๑. เพื่อพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชานี้ ให้ตอบสนองต่อผลการเรียนรู้ของหลักสูตรในแต่ละด้าน เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา (หลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช ๒๕๕๕)
๒. เพื่อพัฒนา/ปรับปรุงเนื้อหา ให้มีความทันสมัย และคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ของนิสิต
๓. เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นรูปธรรม และพัฒนาบทเรียน E-Learning เพื่อให้นิสิตเรียนด้วยตนเอง ควบคู่ไปกับการเรียนในชั้นเรียน ตลอดจนให้นิสิตค้นคว้าความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

๑. คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเชิงวิเคราะห์ความหมาย หลักธรรมที่เป็นภูมิของวิปัสสนาภาวนา แนวทางปฏิบัติและผลของการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
๔๕ ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา	ตามความต้องการของนิสิตเฉพาะรายและข้อตกลงของกลุ่มเรียน	ไม่มี	ศึกษาด้วยตนเอง ๖ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นิสิตเป็นรายบุคคล

☞ อาจารย์จัดเวลาให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มตามความต้องการ ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (เฉพาะรายที่ต้องการ) โดยนัดหมายเวลาการให้คำปรึกษาระหว่างอาจารย์และนิสิต

หมวดที่ ๔ การพัฒนาผลการเรียนรู้ของนิสิต

ผลการเรียนรู้แต่ละด้านที่มุ่งหวังจะพัฒนานิสิต

๑. คุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล
๑) ตระหนักในคุณค่าของวิปัสสนาสามารถให้บริการงานวิชาการแก่สังคมได้	๑) จัดกิจกรรมภาคปฏิบัติที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น กิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติกรรมฐาน ๒) ฝึกฝนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย และให้เห็นความสำคัญของศีล ระดับต่าง ๆ ๓) การจัดกิจกรรมที่เน้นให้นิสิต ได้ทำงานเป็นหมู่คณะ และแก้ไขปัญหาของตนเองและหมู่คณะได้	๑) ประเมินด้วยการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน กิจกรรมที่นิสิตเข้าร่วม ๒) ประเมินด้วยการสังเกต จากการประพฤติทางกายและวาจา ๓) ประเมินจากความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเป็นทีม การทำงานวิจัย และการเข้าร่วมกิจกรรมในการใช้องค์ความรู้ทางการศึกษาทำประโยชน์ต่อสังคม

๒. ความรู้

คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล
๑) มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับความรู้ด้านวิปัสสนาอย่างเหมาะสมสมัย	๑) จัดการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวณา โดยใช้วิธีการเรียนการสอนที่เน้นหลักการทางทฤษฎี และการประยุกต์ทางปฏิบัติในสภาพแวดล้อมจริง กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจด้วยตนเอง ๒) จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาการศาสตร์สมัยใหม่ควบคู่กับวิชาการด้านวิปัสสนา ๓) ส่งเสริมให้มีการวิจัยและค้นคว้าองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติวิปัสสนาภาวณาด้วยตนเอง	๑) การทดสอบย่อย กลางภาค หรือปลายภาค ๒) ประเมินด้วยการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ๓) ประเมินด้วยการเขียนรายงาน การนำเสนอรายงาน และการทำงานเป็นทีม ๔) ประเมินด้วยการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหรือบริการวิชาการ

๓. ทักษะทางปัญญา

คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล
๑) สามารถใช้ความรู้ทางทฤษฎีและปฏิบัติในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อการเพิ่มพูนปัญญาในการเรียนและปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา	๑) มีการสอนที่หลากหลายเน้นการบรรยายและสอนให้ฝึกทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ๒) สอนโดยการสืบค้นข้อมูลและเน้นการเรียนรู้และศึกษาด้วยตนเอง ๓) เน้นการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์งานวิจัยใช้กับสถานการณ์จริงโดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	๑) วัดการแสดงออกทางกระบวนการคิดและการแก้ไขปัญหา ๒) วัดผลการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ๓) การนำเสนอผลงาน การอธิบาย การถามและตอบคำถาม ๔) การโต้ตอบสื่อสารกับผู้อื่น ๕) วัดโดยการอภิปรายบุคคลหรือกลุ่ม

๔. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล
๑) มีความรับผิดชอบในการดำเนินงานของตนเอง ในการพัฒนาความรู้ของตนเอง องค์กร และสังคม และมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นทางวิชาการ	๑) การจัดกิจกรรมในรายวิชาที่เน้นการเรียนการสอนที่มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ๒) ฝึกฝนภาวะความเป็นผู้นำ ผู้ตาม การแสดงออกถึงภาวะความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน และการรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นในการปฏิบัติงานเป็นทีม และการทำงานวิจัย ๓) ฝึกฝนการทำกิจกรรมเพื่อสังคม และการวางตัวที่เหมาะสมต่อกาลเทศะ ๔) ฝึกฝนการประสานงานกับผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา	๑) สังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของนิสิตในหลายๆ ด้าน ระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น พฤติกรรมความสนใจ ตั้งใจเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง ๒) สังเกตพฤติกรรมการแสดงบทบาท ภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ๓) สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ การเรียนและงานที่ได้รับมอบหมาย การนำเสนอผลงาน การทำงานวิจัย และการร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคม

๕. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล
๑) สามารถถ่ายทอดความรู้หลักปฏิบัติ และสื่อสารกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งในวงวิชาการและวิชาชีพ รวมถึงชุมชนทั่วไปได้อย่างเหมาะสม	๑) จัดการเรียนรายวิชาสัมมนาให้นิสิตได้ฝึกทักษะทั้งด้านการวิเคราะห์ การวิจารณ์ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการค้นคว้าและนำเสนองานทั้งเป็นภาษาไทย ภาษาบาลี และภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับการเจริญวิปัสสนาภาวนา ๒) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการสื่อสาร และการนำเสนอโดยใช้เทคโนโลยีทั้งด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น การอภิปราย ๓) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการวิเคราะห์ปัญหาทางในการเจริญวิปัสสนาภาวนาและการทำงานวิจัย	๑) สังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของนิสิตในหลายๆ ด้าน ระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น พฤติกรรมความสนใจ ตั้งใจเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง ๒) สังเกตพฤติกรรมการแสดงบทบาท ภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ๓) สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ การเรียนและงานที่ได้รับมอบหมาย การนำเสนอผลงาน การทำงานวิจัย และการร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคม

หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑	ศีลวิสุทธิ - นิยามความหมาย - ความสำคัญ - การสำรวมในศีล	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระมหาชิต ฐานชิต ดร.
๒	จิตตวิสุทธิ - นิยามความหมาย - ความสำคัญ - จิตตวิสุทธิของวิปัสสนาญาณิก - อุปสรรคและตัวกั้นของสมาธิ ๖ ประการ	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระมหาชิต ฐานชิต ดร.
๓	อารมณ์ของวิปัสสนาภาวนา - บัญญัติและปรมัตถ์ - อารมณ์ของวิปัสสนาภาวนา - การตามรู้รูปนามที่ปรากฏ	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระมหาชิต ฐานชิต ดร.
๔	แนวทางการเจริญวิปัสสนาภาวนา - การตามรู้ การปรากฏของรูปนาม	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระมหาชิต ฐานชิต ดร.
๕	แนวทางการเจริญวิปัสสนาภาวนา - กายานุปัสสนา - เวหนานุปัสสนา - จิตตานุปัสสนา - ธรรมานุปัสสนา	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระมหาชิต ฐานชิต ดร.
ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๖	โสฬสญาณ - ญาณที่ ๑ นามรูปปริจเฉทญาณ - ลำดับวิปัสสนาญาณ - ทิฎฐิวิสุทธิ	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระมหาชิต ฐานชิต ดร.
๗	ญาณที่ ๒ ปัจจัยปริคคหญาณ - กังขาวิตรณวิสุทธิ - การตามรู้เห็นตามเหตุปัจจัย - พระจูโสตาบัน	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระมหาชิต ฐานชิต ดร.
๘	สอบกลางภาค			
๙	ญาณที่ ๓ - สัมมมณญาณ - มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ - วิธีปรับอินทรีย์ ๙ ประการ	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระครูปลัดสัม พิพัฒน์ธรรมจารย์
๑๐	ญาณที่ ๔ - อุทยัพพญาณ - การอนุমানรู้ลักษณะเกิด ๒๕ ลักษณะ ดับ ๒๕ โดยเหตุปัจจัย - วิปัสสนุกิเลส	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระครูปลัดสัม พิพัฒน์ธรรมจารย์
๑๑	ญาณ ๕ - กังคญาณและปฏิบัติญาณทัสสนวิสุทธิ	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระครูปลัดสัม พิพัฒน์ธรรมจารย์

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียน การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑๒	ญาณ ๖ - ๘ - ภยญาณ, อาทีนญาณ, นิพพิทาญาณ	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระครูปลัดสัม พิพัฒนธรรมาจารย์
๑๓	ญาณที่ ๙-๑๑ - มุญจितุกัมยตาญาณ - ปฏิสังขยาญาณ - สังขารูปกชาญาณ	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระครูปลัดสัม พิพัฒนธรรมาจารย์
๑๔	ญาณที่ ๑๒ - อนุโลมญาณและปฏิปทาญาณที่สสนวิ สุทธิ ญาณที่ ๑๓ - โคตรภูญาณ	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระครูปลัดสัม พิพัฒนธรรมาจารย์
๑๕	ญาณที่ ๑๔ - ๑๕ - มรรคญาณ ผลญาณและปฏิปทา ญาณที่สสนวิสุทธิ ญาณที่ ๑๖ - ปัจจเวกขณญาณ - นิพพานกถา	๓	บรรยายและสื่อเครื่องฉาย ประกอบการบรรยาย	พระครูปลัดสัม พิพัฒนธรรมาจารย์
๑๖	มหาวิปัสสนา ๑๘ สรุปการสอน สอบปลายภาค			

๒. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

ที่	วิธีการประเมิน	ลำดับที่ประเมิน	สัดส่วนของการประเมินผล
๑	สอบกลางภาค	๘	๒๐%
	สอบปลายภาค	๑๖	๕๐%
๒	วิเคราะห์กรณีศึกษา คำนวณ การนำเสนอรายงาน การทำงานกลุ่มและผลงาน การส่งงานตามที่มอบหมาย	ตลอดภาคการศึกษา	๒๐%
๓	การเข้าชั้นเรียนการมีส่วนร่วม อภิปราย เสนอความคิดเห็นในชั้นเรียน	ตลอดภาคการศึกษา	๑๐%

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

๑. เอกสารและตำราหลัก

พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). วิปัสสนานัย เล่ม ๑,๒. พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ.๙, M.A.,Ph.D.) ตรวจชำระ. พระคัมภีร์สาราถวิวงศ์ แปลและเรียบเรียง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ประยูรสาส์นการพิมพ์กรุงเทพมหานคร. ๒๕๕๖.

๒. เอกสารและข้อมูลสำคัญ

-

๓. เอกสารและข้อมูลแนะนำ

พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). วิปัสสนานัย เล่ม ๑,๒. พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ.๙, M.A.,Ph.D.) ตรวจชำระ. พระคัมภีร์สาราถวิวงศ์ แปลและเรียบเรียง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ประยูรสาส์นการพิมพ์กรุงเทพมหานคร.๒๕๕๖.

พุทธทาสภิกขุ. อานาปานสติสมบูรณแบบ. สมชายการพิมพ์. กรุงเทพมหานคร. ๒๕๒๗.

หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

๑. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนักศึกษา

กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาในแต่ละด้าน	กลยุทธ์ในการประเมินผลการเรียนรู้
๑. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	๑. ประเมินด้วยผลงานวิชาการ และการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ๒. ประเมินด้วยแบบทดสอบ ด้วยการสังเกตสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบวัดผล ๓. ประเมินจากความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเป็นทีม การทำงานวิจัย และการเข้าร่วมกิจกรรมในการใช้องค์ความรู้ทางการศึกษาทำประโยชน์ต่อสังคม ๔. ผู้เรียนประเมินตนเองและประเมินโดยเพื่อนและอาจารย์ โดยใช้แบบประเมินและแบบวัดผล
๒. ด้านความรู้	๑. ประเมินด้วยการสอบวัดผล ๒. ประเมินด้วยการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ๓. ประเมินด้วยการเขียนรายงาน การนำเสนอรายงาน และการทำงานเป็นทีม ๔. ประเมินด้วยการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์
๓. ด้านทักษะทางปัญญา	๑. วัดการแสดงออกทางกระบวนการคิดและการแก้ไขปัญหา ๒. วัดผลการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ๓. การนำเสนอผลงาน การอธิบาย การถามและตอบคำถาม ๔. การโต้ตอบสื่อสารกับผู้อื่น ๕. การอภิปรายกลุ่ม
๔. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	๑. สังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของนิสิตในหลายๆ ด้านระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น พฤติกรรมความสนใจ ตั้งใจเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง ๒. สังเกตพฤติกรรมการแสดงบทบาทภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ๓. สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียนและงานที่ได้รับมอบหมาย การนำเสนอผลงาน การทำงานวิจัย และการร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคม
๕. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	๑. การทดสอบความรู้และเทคนิคการวิเคราะห์และวิจารณ์ทฤษฎีหรือแนวคิดใหม่ ๆ ๒. การทำงานวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนการเขียนรายงาน และการนำเสนอผลงาน

๒. กลยุทธ์การประเมินการสอน

กลยุทธ์การประเมินการสอนในแต่ละด้าน	กลยุทธ์การสอนที่ใช้ในการพัฒนา
๑. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	๑. จัดกิจกรรมเชิงวิชาการและภาคปฏิบัติที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นผู้มีน้ำใจเสียสละ อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม ๒. ฝึกฝนให้มีความใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญาเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม ๓. การจัดกิจกรรมในรายวิชาที่เน้นการปลูกฝังให้นิสิตมีระเบียบวินัยในตนเอง และแก้ไขปัญหาของตนเองและสังคมได้ ๔. ฝึกฝนภาวะความเป็นผู้นำผู้ตาม รวมถึงการเคารพสิทธิและการรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นในการปฏิบัติงานเป็นทีมและการทำงานวิจัย

กลยุทธ์การประเมินการสอนในแต่ละด้าน	กลยุทธ์การสอนที่ใช้ในการพัฒนา
๒. ด้านความรู้	๑ จัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมุ่งเน้นให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา โดยใช้วิธีการเรียนการสอนที่เน้นหลักการทางทฤษฎี และการประยุกต์ทางปฏิบัติในสภาพแวดล้อมจริง กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจด้วยตนเอง ๒. จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาการศาสตร์สมัยใหม่ควบคู่กับวิชาการด้านวิปัสสนา ๓. ส่งเสริมให้มีการวิจัยและค้นคว้าองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาด้วยตนเอง
๓. ด้านทักษะทางปัญญา	๑ ฝึกทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ๒. เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ๓. เน้นการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงโดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ๔. การอภิปรายรายกลุ่ม
๔. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	๑. การจัดกิจกรรมในรายวิชาที่เน้นการเรียนการสอนที่มีการปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ๒. ฝึกฝนภาวะความเป็นผู้นำ ผู้ตาม การแสดงออกถึงภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน และการรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นในการปฏิบัติงานเป็นทีมและการทำงานวิจัย ๓. ฝึกฝนการทำกิจกรรมเพื่อสังคม และการวางตัวที่เหมาะสมต่อกาลเทศะ ๔. ฝึกฝนการประสานงานกับผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา
๕. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	๑. จัดการเรียนรายวิชาสัมมนาให้นิสิตได้ฝึกทักษะทั้งด้านการวิเคราะห์ การวิจารณ์ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการค้นคว้าและนำเสนองานทั้งเป็นภาษาไทย ภาษาบาลี และภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับการเจริญวิปัสสนาภาวนา ๒. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการสื่อสาร และการนำเสนอโดยใช้เทคโนโลยีทั้งด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น การอภิปราย ๓. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการวิเคราะห์ปัญหาทางในการเจริญวิปัสสนาภาวนาและการทำงานวิจัย ๔. จัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิจัย

๓. การปรับปรุงการสอน

หลังจากผลการประเมินการสอนในข้อ..... จึงมีการปรับปรุงการสอน โดยการจัดกิจกรรมในการระดมสมอง และหาข้อมูลเพิ่มเติมในการปรับปรุงการสอน ดังนี้

- สัมมนาการจัดการเรียนการสอน
- การวิจัยในและนอกชั้นเรียน

๔. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในรายวิชา

ในระหว่างกระบวนการสอนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ในรายหัวข้อ ตามที่คาดหวังจากการเรียนรู้ในวิชา ได้จาก การสอบถามนิสิต หรือการสุ่มตรวจผลงานของนิสิต รวมถึงพิจารณาจากผลการทดสอบย่อย และหลังการออกผลการเรียนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์โดยรวมในวิชาได้ดังนี้

- การทวนสอบการให้คะแนนจากการสุ่มตรวจผลงานของนิสิตโดยอาจารย์อื่น หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำหลักสูตร

- มีการตั้งคณะกรรมการในสาขาวิชา ตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนิสิต โดยตรวจสอบข้อสอบ รายงาน วิธีการให้คะแนนสอบ และการให้คะแนนพฤติกรรม

๕. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา

จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอน และรายละเอียดวิชา เพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้

- ปรับปรุงรายวิชาทุก ๕ ปี หรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์
- เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้นิสิตมีมุมมองในเรื่องการประยุกต์ความรู้กับปัญหาหรือแนวคิดใหม่ ๆ